Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Tērgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ.
Manuscripte nu se retrimĕtŭ.

Birourile de anunciurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare, Tērgulŭ Inului Nr. 30.

Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Donneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care di.

Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.

Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.

Abonamentulŭ pentru Braşovŭ
a administraţiune, piaţa mare, Tērgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 208. Braşovŭ, Lunĭ-Marţĭ, 21 Septemvre (3 Octomvre) 1893.

Guvernulŭ şi naţionalităţile.

Braşovŭ, 20 Septemvre v.

Comisiunea petiţionară a dietei ungurescĭ a discutatŭ Vinerĭ asupra cunoscutelorŭ petiţiunĭ adresate camerei în afacerea rĕspunsurilorŭ prea înalte dela Boroş-Şebişŭ şi Güns.

Cei ce, — póte în presupunerea că guvernulŭ ungurescŭ îşĭ va schimba măcarŭ întru câtva tactica sa de până acuma în cestiunea naţionalităţilorŭ şi va fi ceva mai conciliantŭ în apreţiarea ei, — s'au aşteptatŭ la vre-o enunciaţiune de natura acésta cu ocasiunea amintitei discusiunĭ, au trebuitŭ sĕ fiă fórte desamăgiţĭ prin declaraţiunile făcute din partea ministrului-preşedinte şi a ministrului de interne.

Pe noi aceste declaraţiunĭ nu ne-au surprinsŭ, după ce bine amŭ sciutŭ, că guvernulŭ nu are nicĭ o programă a sa propriă în cestiunea naţionalităţilorŭ, ci programa lui este programa şovinismului maghiarŭ, ce predomină adĭ, atâtŭ pe guvernŭ câtŭ şi corpurile legiuitóre.

Ministrulŭ-preşedinte Wekerle însuşĭ a mărturisitŭ acésta indirectŭ; dicêndŭ că guvernulŭ faţă cu naţionalităţile se ţine de programulŭ celŭ vechiu, că problemele lui au rĕmasŭ aceleaşĭ şi că în privinţa acésta elŭ (Wekerle) s'a pronunţatŭ în discursulŭ sĕu de anulŭ nou. „Ceea ce am disŭ atuncĭ — adause ministru-preşedinte — a şi esecutatŭ şi esecutéză guvernulŭ consecuentŭ, ér în ce privesce *principiile* şi *direcţiunea* nu póte fi o deosebire nicĭ între partidele maghiare.“

Sĕ vedemŭ acuma ce a declaratŭ d-lŭ Wekerle în discursulŭ sĕu dela 1 Ianuarie 1893. „Cestiunea naţionalităţilorŭ — dise elŭ atuncĭ, — nu este numai cestiunea unui guvernŭ, a unei partide, ci *a tuturorŭ politicilorŭ maghiarĭ!*... problema nóstră (adecă a tuturorŭ politicianilorŭ maghiarĭ, fără deosebire de partidă) este ca cu tótă energia şi hotărîrea sĕ stăruimŭ *de a păstra şi asigura pentru viitorŭ caracterulŭ maghiarŭ alŭ naţiunei politice* a statului *şi alŭ vieţii publice.* Spre ajungerea acestui scopŭ nu vomŭ întrelăsa nicĭ o ocasiune, ca décă ne întâlnimŭ cu tendinţe contrare, ilegale, sĕ aplicăm *deplina rigóre a legii* şi décă lucrurile vorŭ degenera nu vomŭ întârdia *a pune în practică noue legĭ* şi a lua *mĕsurĭ estraordinare* afară de cele ce ne stau la dispoziţiune“...

Aşa a grăitŭ ministrulŭ-preşedinte la anulŭ nou şi adĭ asigură repeţitŭ, că totŭ în direcţia acésta va lucra şi că şi rĕspunsurile date clerului românŭ dela Boroşŭ-Şebeşŭ au fostŭ conduse de aceleaşĭ idei; asigură mai departe, că „coróna nicĭodată n'a condamnatŭ aşa de aspru agitaţiunile naţionalităţilorŭ ca acuma“.

Faţă cu învinuirea, ce-o facŭ oposiţionalii guvernului, că a degradatŭ „naţiunea maghiară“ la rangulŭ de naţionalitate, puindu-o în enunciaţiunile dela Boroşŭ-Şebeşŭ alăturĭ cu aceste, Wekerle s'a vĕdutŭ constrînsŭ de astădată a se provoca la legĭ, după carĭ naţiunea politică unguréscă o formézá tóte naţionalităţile la olaltă şi naţionalitatea maghiară genetică este pusă alăturĭ cu celelalte naţionalităţĭ.

A fostŭ constrînsŭ, dicemŭ, a se provoca la legĭ, pentru-că în rĕspunsurile preaînalte în adevĕrŭ nu s'a făcutŭ amintire de „naţiunea maghiară“, ci a fostŭ vorba numai de „naţionalităţĭ“ şi de pacea şi concordia între ele. Dér, dice Wekerle, idea de statŭ şi-a aflatŭ espresiune în acele rĕspunsurĭ, deórece s'a cerutŭ „necondiţionata respectare a constituţiei şi a legilorŭ“.

Interpretarea acésta legală a conceptului de „naţiune politică“ şi de naţionalitate, pe care s'a vĕdutŭ silitŭ a-o face ministrulŭ-preşedinte de astă-dată, ca sĕ scape din strîmtóre, vine însĕ în conflictŭ cu principiile şi cu direcţiunea politicei maghiare, vine în conflictŭ chiar cu declararea lui Wekerle dela anulŭ nou privitóre la „caracterulŭ maghiarŭ“ alŭ naţiunei politice.

E clarŭ, că décă „naţiunei politice“ i se atribue caracterŭ maghiarŭ ea se identifică cu naţiunea maghiară genetică şi atuncĭ nu mai póte fi vorba de-o naţionalitate maghiară, orĭ-că décă se urméză strictŭ în sensulŭ legilorŭ, nu mai póte fi vorba de caracterulŭ maghiarŭ alŭ naţiunei politice, în care se cuprindŭ tóte naţionalităţile împreună cu cea maghiară.

Etă de ce interpretarea ministrului-preşedinte a produsŭ cea mai mare indignare în tabĕra şovinistă.

N'ar fi credutŭ nimenĭ la 1867 — esclamă organulŭ apponyistŭ — că se vorŭ puté afla vre-odată miniştri ungurescĭ, carĭ sĕ vorbéscă de-o „naţionalitate“ maghiară.... Audĭ acolo unŭ guvernŭ ungurescŭ sĕ facă descoperirea, că Ungaria nu posede o naţiune, ci numai naţionalităţĭ! Acésta „teoriă periculosă“ reduce Ungaria la nivelulŭ provinciilorŭ din Austria, unde nu esistă naţiune ci numai naţionalităţĭ, nu este o limbă a statului, ci suntŭ numai limbĭ ale ţĕrii.....

E interesantŭ, că s'a pusŭ cestiunea acésta la ordinea dilei, chiar de către d-lŭ Wekerle şi suntemŭ curioşĭ a vedé cum îşĭ va susţiné elŭ interpretarea legală cu ocasiunea discusiunei, ce se va face în dietă asupra memoratelorŭ petiţiunĭ.

Ministrulŭ de interne Hieronymi în declaraţiunea sa, asupra căreia vomŭ mai revenì, s'a silitŭ a sprijinì pe colegulŭ sĕu, susţiindŭ, că în enunciaţiunile dela Boroşŭ-Şebişŭ s'a întăritŭ numai politica de naţionalitate a guvernului.

Respunsurile monarchului
în comisiunea petiţionară a dietei.

Comisiunea petiţionară a dietei a desbătutŭ în 29 Sept. n. cele douĕ rugărĭ ale clubului cetăţenilorŭ independenţĭ din Budapesta, pe carĭ le-am publicatŭ şi noi în numĕrulŭ de alaltăierĭ.

Raportorulŭ comisiunei, deputatulŭ Horváth Béla, după ce ceti petiţiile, dise că cuvintele monarchului adresate în Güns deputaţiunei municipiilorŭ suntŭ spuse în generalŭ, ele nu se referescŭ la nicĭ o partidă, ci la toţĭ aceia, carĭ amăgescŭ, orĭ facŭ promisiunĭ deşerte.

Szentivány Kálmán crede, că este deosebire esenţială între cuvintele Majestăţii sale esprimate cu ocasia jubileului de 25 anĭ alŭ incoronărei sale, ca rege alŭ Ungariei,

FOILETONULŬ „GAZ TRANS.“

Din dojenele cocónei Kaudel către bărbatulŭ sĕu.

După *Douglas Ierrold.*

I.

Kaudel a fostŭ c'unŭ prietinŭ în birtŭ.

De bună sémă — tu ai dreptŭ! Frumósă vieţă pentr'unŭ bărbatŭ însuratŭ, minunată economiă! Şi noi femeile, noi fiinţe slabe şi sĕrmane, trebue sĕ le răbdămŭ tóte acestea şi nu ni e permisŭ sĕ dicemŭ nicĭ cârcŭ. De ar sci însĕ numai jumĕtate din ele ce io sciu, s'ar pădi de sigurŭ a-şĭ lega vieţa întrégă de unŭ bărbatŭ.

Femeia sĕ şédă acasă, sĕ se nĕcăjéscă şi sĕ lucreze, ér d-lŭ bărbatŭ sĕ se ducă unde-i place, şi acésta în nepriceperea lui o găsesce cu cale. Până ce elŭ ia de-arêndulŭ tóte cârciumile şi berăriile, cântă şi bea, femeia trebuie sĕ stea acasă, ca şi o adevĕrată róbă.

Tu nu cânţĭ? Hm, ce scii — tu tăgăduescĭ, dér cine te ar vedé şi audi, sciu, că s'ar convinge, că tu pretutindenea, în rele, mergĭ în frunte.

De astădĭ începêndŭ, vei merge tótă nóptea prin birturĭ; te înşelĭ însĕ décă credĭ, că eu te voi aştepta, până vei veni. Pe legea mea, Kaudel, eu nu mĕ voiu scula din patulŭ celŭ caldŭ, sĕ-ţĭ deschidŭ uşa — şi Raveca încă nu se va scula.

Ce? Sĕ lasŭ uşa deschisă? Numai acésta mi-ar mai trebui; sĕ mĕ culcŭ, sĕ dormŭ, sĕ lasŭ uşa deschisă, ca sĕ mĕ omóre cineva, orĭ sĕ-mĭ jefuiască casa.

Pfui, drace! — putóre de tutunŭ — putórea acésta nesuferibilă e de ajunsŭ sĕ bage în pămêntŭ pe o muiere de omeniă şi cultă. Tu scii bine, câtŭ 'mĭ este de neplăcutŭ mirosulŭ tutunului, ei dér acésta nu te privesce numai sĕ poţĭ fuma.

Tu nu fumezĭ? Acésta este egalŭ, — décă te însoţescĭ cu aceia, carĭ fumézá, e totŭ atâtŭ de rĕu, ba încă mai rĕu, decâtŭ décă ei fuma însuţĭ. Şi încă mi-ar mai plăcé acésta din urmă, căcĭ atuncĭ n'ai aduce acasă duhóre strĕină de tutunŭ.

N'am auditŭ în vieţa mea, că ar fi avantagiosŭ, décă unŭ bărbatŭ umblă prin birturĭ, căcĭ acolo numai de societăţĭ rele dă, totŭ ómenĭ carĭ 'şĭ ţinŭ de onóre a-şĭ tracta femeile ca pe sclave şi a-şĭ aduce familia la sapă de lemnŭ.

Uite numai la prăpăditulŭ ăsta de birtaşŭ, la Posăila, unde a ajunsŭ? Nicĭodată nu vine acasă înainte de órele douĕ. Şi apoi Dumnedeu sĕ ferésca în ce stare vine! Inaintea casei începe a face gălăgiă cu gardistulŭ de pe stradă, ca sĕ-i fiă frică femeii şi sĕ nu cuteze a-i dice ceva. Omŭ de nimica! — dér sĕ nu credĭ, că eu voiŭ face cum face biata soţiă a lui Posăilă, nu nicĭodată, chiar sĕ fi tu celŭ mai de trébă omŭ din lume. De mine te poţĭ certa cu gardistulŭ unŭ césŭ întregŭ, ba sĕ te iai la pĕruélă cu elŭ — mie mi-e egalŭ — pe mine nu mĕ sparii Kaudel, dĕu nu.

Tu nu stai nóptea până la douĕ óre? Acésta nu o poţĭ afirma înainte. Cine se însoţesce cu astfelŭ de ticăloşĭ, nu póte sci nicĭodată ce i se póte întêmpla.

Ai grijă numai; mâne diminéţa, éră vei avé durere de capŭ, séu mai bine astădĭ diminéţa căcĭ médă nópte, trebue că a trecutŭ de multŭ.

Nu vei avé durere de capŭ? Asta o grăescĭ numai aşa în vêntŭ, şi nu scii ce spunĭ — eu îţĭ dicŭ: mâne te va duré capulŭ, sĕ nu-ţĭ închipuiescĭ însĕ, că te voiu îngriji şi guguli. Ah, Dumnedeule putórea de tutunŭ! — Mĕ năduşescŭ.

Ba nu, Kaudel, eu nu voiu fi aşa de bună, sĕ dormŭ! Chiar de aşĭ voi n'aşĭ puté, că mĕ omóră putórea de tutunŭ. Eu vĕdŭ înainte, Kaudel, — mâne o sĕ fii éră sănĕtosŭ — dér în patŭ n'o sĕ-ţĭ beai cafeaua, asta ţi-o spunŭ îndată, dómna Posăilă, pótă s'o permită acésta bărbatului ei, dér eu nu. Şi-ţĭ mai spunŭ sĕ nu trimiţĭ pe Raveca după unŭ heringŭ, ca sĕ aibă vecinii ce vorbi: „Kaudel éră a fostŭ aséră chirchilitŭ!“ Acésta nu e iertatŭ sĕ se întêmple din causa bunului nume alŭ copiilorŭ! La amédĭ nu capeţĭ supă, nicĭ carne de vită nu-ţĭ dau mâne, de acésta te asigurŭ pe parola mea.

Nu-ţĭ trebue heringĭ şi supă? Atâtŭ mai bine, nicĭ nu vei căpĕta. Ah, Dumnedeule! putórea de tutunŭ!

Décă ar atêrna dela mine, fumatulŭ ar trebui sĕ fiă motivŭ de divorţŭ. Dér noi